

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

” *сергій* 2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Природні умови і природні ресурси України

рівень вищої освіти	<u>бакалавр</u>
галузь знань	<u>10 Природничі науки</u>
спеціальність	<u>106 Географія</u>
освітня програма	<u>Географія рекреації та туризму</u>
спеціалізація	_____
вид дисципліни	<u>вибіркова</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

2020 / 2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

« 31 » серпня 2020 року, протокол № 14

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Валентина КЛИМЕНКО, доцент кафедри фізичної географії та картографії

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії

Протокол № 1 від « 31 » серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Юлія ПРАСУЛ)

(прізвище та ініціали)

« 31 » серпня 2020 р.

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол № 13 від « 31 » серпня 2020 р.

Голова методичної комісії

(підпис)

(Олександр ЖЕМЕРОВ)

(прізвище та ініціали)

« 31 » серпня 2020 р.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Природні умови і природні ресурси України» складена відповідно за спеціальністю 106 Географія, спеціалізація «Географія».

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Мета - формування у студентів системи знань про природні умови і ресурси, рекреаційні ресурси України, про антропогенний вплив на природне середовище.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

1. Формування уявлення про природні умови і природні ресурси.
2. Розуміння залежності формування та функціонування природно-ресурсного потенціалу (ПРП) від природних умов території.
3. Розуміння про використання природних ресурсів в рекреації

1.3. Кількість кредитів – 5.

1.4. Кількість годин – 150.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	
4-й	5-й
Семестр	
8-й	9-10-й
Лекції	
24 год.	
Практичні, семінарські	
24 год.	
Лабораторні	
Самостійна робота	
102 год.	
Індивідуальні завдання:	

1.6. Заплановані результати навчання:

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

1. **Знання:** форми рельєфу природного і антропогенного походження; прикладні аспекти вивчення геоморфологічної, тектонічної і геологічної будови України, сучасні методи дослідження; атмосферні процеси і характер антропогенного впливу на формування клімату території; сучасні уявлення про потепління та причини зміни клімату впродовж XX століття.

2. **Уміння і навички:** проводити статистичні розрахунки; володіти методами обробки даних; аналізувати та пояснювати виявлені закономірності; давати господарську оцінку умовам території; визначати за картами, профілями, блок-діаграмами, статистичними даними й ін. провідні фактори рельєфоутворення для різних регіонів України; укладати тематичні карти за допомогою карт атласів; вирішувати за топографічними картами елементарні геоморфологічні задачі для інженерних цілей (проекування залізниць, автомагістралі, водосховища тощо).

Загальні і фахові (предметні) компетентності:

Загальні і фахові (предметні) компетентності:

- соціально-особистісні – системне мислення, самомотивування, самонавчання, самовдосконалення; наполегливість у досягненні мети;
- загальнонаукові - розуміння причинно-наслідкових зв'язків у кліматичній і гідрологічній системі й уміння їх пояснювати, наводячи приклади;
- професійні - дозволяють мати сучасні уявлення про методiku географічного моделювання, провідні глобальні проблеми людства та регіональні проблеми стійкого розвитку суспільства, використовувати найбільш доцільні методи дослідження; вміти давати комплексну характеристику окремого регіону (місцевості);
- обробка й первинний аналіз даних, їх пояснення; встановлення взаємозв'язків між окремими показниками;

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Особливості природних умов України.

Тема 1. Вступ. Предмет і задачі дисципліни. Природні умови України. Поняття про ПРП, його роль в функціонуванні народно-господарського комплексу держави. Зв'язок з науками природничого та соціально-економічного циклу. Складові природно-ресурсного потенціалу. Класифікація особливостей формування та функціонування ПРП.

Тема 2. Геологічна будова, тектонічна структура і їх роль у формуванні мінерально-ресурсного потенціалу. Роль *рельєфу* в особливостях поширення та функціонування кліматичного, водного, ґрунтового, лісового та рекреаційного потенціалів.

Тема 3. Кліматичні умови. Сонячна радіація. Атмосферна циркуляція. Атмосферний тиск. Температура повітря та поверхні ґрунту. Опади. Вологість повітря. Атмосферні явища. Геліо- та вітроенергетичні ресурси. Агрокліматичні ресурси.

Тема 4. Поверхневі води. Гідрографічна мережа. Стік річок. Температура води, випаровування, мінералізація. Озера, болота, водосховища.

Тема 5. Моря України: Геологічна будова та батиметрія. Кліматичні, гідрологічні та гідрохімічні умови морів, мінеральні та біологічні ресурси.

Тема 6. Ґрунти та рослинний світ України. Основні типи ґрунтів. Родючість. Агроґрунтове районування.

Рослинний світ і ресурси. Ліси, лісистість, ресурси лісів. Рідкісні види рослин. Лікарські рослини. Тваринний світ і ресурси тваринного світу. Ресурси промислових видів тварин. Промислові види риби.

Розділ 2. Природні ресурси та природні рекреаційні ресурси України.

Тема 7. Класифікація природних ресурсів. Методи оцінки природних і рекреаційних ресурсів території

Тема 8. Рельєф як рекреаційний ресурс. Використання рельєфу в рекреаційних цілях. Печери.

Тема 9. Природні кліматичні і кліматичні рекреаційні ресурси.

Тема 10. Водні ресурси і водні рекреаційні ресурси України. Річки, моря (пляжі), озера, водосховища. Розвиток spa – курортів. Бальнеологічні ресурси.

Тема 11. Вплив природних ресурсів та інфраструктури на природу. Водні рекреації та навколишнє середовище. Охорона курортних ресурсів від виснаження та забруднення. Система стандартів з охорони рекреаційних ресурсів.

Тема 12. Висновки

Тема 8. Рельєф як рекреаційний ресурс	14	2	2	10						
Тема 9. Природні кліматичні і рекреаційні ресурси	14	2	2	10						
Тема 10. Водні ресурси і водні рекреаційні ресурси України	14	2	2	10						
Тема 11. Вплив природних ресурсів та інфраструктури на природу	16	2	4	10						
Тема 12. Висновки	6	2		4						
Усього за розділом 2	78	12	12	54						
Усього	150	24	24	102						

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	бали
1	Природні умови області (за вибором студента)	4	6
2	Кліматичні ресурси та рекреаційні ресурси області (за вибором студента)	4	6
3	Водні ресурси та водні рекреаційні ресурси області (за вибором студента)	6	6
4	Рельєф області як рекреаційний ресурс	4	6
5	Вплив природних ресурсів та інфраструктури на природу області (за вибором студента)	6	6
	Усього	24	30

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1	Поглибити знання з загальних рис природних умов України	10	
2	Дослідити рельєф України	10	
3	Дослідити геліо- та вітроенергетичні ресурси.	10	
4	Дослідити особливості поширення водних ресурсів України.	10	
5	Поглибити знання з охорони та збереження ресурсів рослинного та тваринного світу.	10	
6	Вивчити особливості природних умов Чорного і Азовського морів	10	
7	Дослідити бальнеологічні ресурси і перспективи їх використання.	10	
8	Дослідити вплив рекреаційних ресурсів та інфраструктури на навколишнє середовище	32	
	Всього	102	

6. Індивідуальне завдання

Не передбачено робочими навчальними планами

7. Методи контролю

Лекції проводяться у дистанційному форматі – Zoom. Meet

Рівень засвоєння програмного матеріалу з дисципліни перевіряється за допомогою підсумкового семестрового тестового контролю та тестових контролів навчальних здобутків студентів.

До підсумкового семестрового тестового контролю можуть бути допущені студенти, які пройшли поточні контролі.

Відсотковий розподіл оцінки з дисципліни прийнятий наступний: 60% відводиться на поточні контролі та контрольну роботу і 40% на залік.

Поточний контроль навчальних здобутків студентів за темами 1-го, 2-го розділів проводиться за допомогою письмового експрес-контролю на лекціях, виступів студентів при обговоренні питань на практичних заняттях.

Поточний контроль за виконання практичних робіт

Назва роботи					
	Всього балів	Оцінка (в балах)	Проведенні розрахунки, аналіз	Графічне зображення	Захист
Природні умови області (за вибором студента)	6	6	успішного виконання -4,0	успішного виконання-1,0	1.0
		4.8	незначні	незначні	0.9

			помилки в розрахунках – 3,1	помилки -0,8	
		3,6	значні помилки в розрахунках- 2,2	значні помилки -0,6	0,8
Кліматичні рекреаційні ресурси області (за вибором студента)	6	6	успішного виконання -4	успішного виконання-1,0	1,0
		4,8	незначні помилки в розрахунках – 3,1	незначні помилки-0,8	0,9
		3,6	значні помилки в розрахунках- 2,2	значні помилки -0,6	0,8
Водні природні та рекреаційні ресурси області (за вибором студента)	6	6	успішного виконання -4	успішного виконання-1,0	1,0
		4,8	незначні помилки в розрахунках – 3,1	незначні помилки-0,8	0,9
		3,6	значні помилки в розрахунках- 2,2	значні помилки -0,6	0,8
Рельєф області як рекреаційний ресурс	6	6	успішного виконання -4	успішного виконання-1,0	1,0
		4,8	незначні помилки в розрахунках – 3,1	незначні помилки-0,8	0,9
		3,6	значні помилки в розрахунках- 2,2	значні помилки -0,6	0,8
Вплив природних ресурсів та інфраструктури на природу області (за вибором студента)	6	6	успішного виконання -4	успішного виконання-1,0	1,0
		4,8	незначні помилки в розрахунках – 3,1	незначні помилки-0,8	0,9
		3,6	значні помилки в розрахунках- 2,2	значні помилки -0,6	0,8
Всього	30				

Поточний контроль за виконання контрольної роботи – всього 30 балів

Оцінка	Бали	Результати оцінювання
5	30-27	ставиться у випадку, коли студент вільно володіє програмним матеріалом курсу в повному обсязі; ґрунтовно складає визначення та сутність основних понять, термінів; залучає до відповіді власний досвід, що набутий у процесі виконання практичних робіт
4	26-24	відрізняється від оцінки «відмінно» тим, що студент допускає окремі помилки і неточності, які не впливають на загальний характер відповіді. Програмний матеріал знає добре, відповідь є послідовною
3	20-18	студент відповідає на поставлене запитання не повністю, при розкритті спеціальних питань, термінів не може конкретизувати відповідь наведенням прикладів; допускає значні помилки
2	17 та менше	студент не володіє матеріалом, не розуміє теоретичних і практичних питань, допускає грубі помилки, не орієнтується в предметі

Підсумковий семестровий контроль (екзамен) – 40 балів

Чотирівнева оцінка	Бали	Результати оцінювання
5	40-36	ставиться у випадку, коли студент вільно володіє програмним матеріалом курсу в повному обсязі; ґрунтовно складає визначення та сутність основних понять, термінів; вирішує надане індивідуальне завдання
4	35-32	відрізняється від оцінки «відмінно» тим, що студент допускає окремі помилки і неточності, які не впливають на загальний характер відповіді; програмний матеріал знає добре, відповідь є послідовною; робить незначну помилку в індивідуальному завданні
3	31-20	студент відповідає на поставлене запитання не повністю, при розкритті спеціальних питань, термінів не може конкретизувати відповідь наведенням прикладів; допускає значні помилки в розрахунках індивідуального завдання
2	19 та менше	студент не володіє матеріалом, не розуміє теоретичних і практичних питань, допускає грубі помилки, не орієнтується в предметі, не може виконати індивідуальне завдання

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзамен (залікова) робота	Сума
Розділ 1 Т1-Т3 5	Розділ 1 Т4-Т6 10	Розділ 2 Т7-Т9 10	Розділ 2 Т10-Т12 5				
				30	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Для дворівневої шкали оцінювання
90-100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	незараховано

9.Рекомендована література

Основна література

1. Дорогунцов С. І. Оптимізація природокористування. Т1. Природні ресурси : еколого-економічна оцінка/ С.І. Дорогунцов, А.М. Муховиков, М.Я. Хвесяк. – К.: Кондор, 2004. -291 с.
2. Игнатенко М.Г. Экология и экономика природопользования/ М.Г Игнатенко, В.А. Малеев. – К. : Наукова думка, 1998. – 240 с.
3. Клименко В.Г. Гідрологія України: Навчальний посібник для студентів-географів /В.Г.Клименко. – Харків:ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2010 . - 124 с.
4. Коротун І.М. Природні ресурси України : навч. посіб. / І.М. Коротун, Л.К. Коротун, С.І. Коротун . - Рівне: ТОВ "Принт-хауз", 2000. – 190 с.
5. Коржнев М.М. Природно-ресурсні основи розвитку суспільства : підручник / М.М. Коржнев. – К. : ВПЦ Київський ун-т , 2004.-173 с.
6. Маринич О. М., Шищенко П. Г. Фізична географія України: підручник. – 3-тє вид., стер. – К.: Знання, КОО, 2006. – 511 с.
7. Олійник Я. Б. Теоретичні основи туризмології: навчальний посібник для студентів / Я. Б. Олійник, А.В. Степаненко. – К.: Ніка-центр, 2005. – 316 с.
8. Стафійчук В. І. Рекреалогія: навчальний посібник/ В. І. Стафійчук. – К.: Альтерпрес, 2006.- 264 с.
9. Фоменко Н.В. Туристичні ресурси та курортологія: навчальний посібник /Н. В. Фоменко. – К.: Центр навчальної літератури, 2007.

Допоміжна література

- 1.Вишневський В.І. Річки і водойми України. Стан і використання: Монографія /В. І.Вишневський. - К.: Віпол, 2000. - 376 с.
- 2.Горев Л.М. Гідрохімія України/ Л.М. Горев, В.І. Пелешенко, В.К. Хільчевський. - К.: Вища школа, 1995. - 307 с: іл.
3. Данилишин Б.М. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України/ Б.М. Данілишин, С.Л. Дорогунцов , В.С.Міщенко В.С. і др . - К.: РВПС, 1999.-716 с.

4. Руденко В.П. Природно-ресурсний потенціал України / В.П. Руденко. – К. : Наукова думка, 2004. – 36 с.

5. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України. – 1999 р. – 101 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Національний атлас України. www.igna.org.ua